



RECEPTAREA CREATIVĂ ÎN PROCESUL ESTETIC COMUNICATIV

CREATIVE RECEPTIVITY IN THE AESTHETIC COMMUNICATIVE PROCESS

Ludmila VOZIAN,

doctorandă, Universitatea Pedagogică de Stat Ion Creangă, Chișinău

Art reception represents one of the three elements of the aesthetic communicative process, which begins with the creation of the work and in which it has the communicative function. It is the essential component of the process itself, because any work of art is created for reception and especially at this stage of communicative process the result of the work is confirmed or denied.

The reception is achieved through the choice, synthesis and analysis, as specific ways of reduction of the informative superoffer.

In the work of an aesthetic communicative process one distinguishes the structure and an advanced level of the intellectual mechanism of any personality.

Receptarea artistică reprezintă unul dintre cele trei elemente ale procesului estetic comunicativ, care începe prin creația operei și în care opera însăși îndeplinește funcția de comunicare. Ea este și componenta esențială a procesului, deoarece orice operă de artă este creată pentru receptare și anume la acest stadiu al procesului comunicativ se confirmă sau se infirmă finalitatea operei.

Ce trebuie să ofere receptorului o autentică operă de artă, spre exemplu, o pictură? Posibilitatea unei selecții, libertatea unei alegeri... Receptorul trebuie să aibă posibilitatea de a alege dintr-o supraofertă de informație, căci o operă banală i-ar imobiliza emoția estetică, dar și „surplusul” de informație, care asigură receptorului libertatea de alegere, trebuie să se încadreze în orizontul de așteptare al receptorului.

Artistul, în procesul realizării unei picturi, „consumă” libertate; receptorul, la rîndul său, la fel, este impus s-o „consume”, focalizîndu-și

atenția asupra anumitor ierarhii de semne și simboluri. Selecția și alegerea receptorului va depinde direct de investiția de libertate a creatorului, mai ales în cazul operelor cu imagini complexe, ce solicită contemplatorului participarea creatoare la întregirea și definitivarea mesajului.

Contemplatorului deci îi revine un rol activ în receptare. Actul receptării nu reprezintă doar o dublură a procesului de creație sau o simplă percepere senzorială. El cere receptorului investiție de informație, mai ales că opera creată poate să nu furnizeze în mod direct obiectul sau semnul ce-l sugerează pentru a fi identificat. Astfel, investind în actul receptării libertate de interpretare, receptorul este implicat direct în procesul de realizare estetică a operei, în împlinirea finalității ei.

„Perceperea pasivă a operei, afirmă V. Mašek, nu poate fi o receptare estetică, ci simplă luare de cunoștință a unei prezențe fizice obiectuale sau fenomenale” [3, p. 274]. Procesul creației artistice

nu ia sfârșit odată cu opera finită. El ajunge la împlinire în urma receptării. Opera este astfel continuată, întregită de fiecare receptor în parte. Artistul codifică, ordonează elementele într-o anumită structură compozițională. Această ordonare, reprezentată de opera finită nu este însă niciodată definitivă, receptorul putând să integreze mesajul într-un sistem de referință propriu.

Opera de artă, o pictură, spre exemplu, avînd o anumită structură plastică, limite perfect dimensionate, oferă în același timp posibilitatea interpretării variate, deci receptarea presupune nu doar percepere. Prin însăși natura sa, orice pictură reprezintă un apel adresat imaginației vizuale. Pentru a fi înțeles, trebuie să i se adauge ceva. „*Priceperea artistului de a sugera trebuie să se armonizeze cu priceperea publicului de a primi sugestile*”, notează autorul citat [Idem, p. 275].

În receptarea unei imagini picturale este dificil de distins între ceea ce ni s-a oferit și ceea ce adăugăm noi. Artistul se bazează pe forța nedeterminatului, el face apel la faptul că receptorul nu va percepe mecanic informația propusă, dar va integra imaginea în sistemul propriilor așteptări și proiecții. Astfel, unul din scopurile explicite ale unei picturi este ambiguitatea mesajului.

Receptorul nu este un simplu element de referință și nici un simplu beneficiar al ofertei de informație estetică, ci un partener de dialog. Dar pentru a realiza un dialog, receptorul trebuie să posede un volum necesar de informație descifrării mesajului artistico-plastic, lucru ce poate fi sporit prin educație artistic-estetică.

Or, obiectivul educației estetice trebuie să vizeze facilitarea unui dialog efectiv între doi parteneri liberi, deoarece comunicarea artistică se bazează pe un apel reciproc, al creatorului și al receptorului.

Pe planul educației estetice, „*acomodarea informațională*” a publicului la valorile artei, în special la valorile artei moderne, se poate realiza prin contactul repetat cu aceste opere, prin acumularea unei „*experiențe estetice*” [2].

Structura descifrată a mesajului plastic trebuie inclusă într-un context de referințe valorice vizînd interpretarea și aprecierea sa estetică. O simplă deținere de semne și egalizare a codurilor nu este suficientă. Ele asigură doar premisele cu caracter senzorial ale unei receptări estetice a operei și sînt doar condiția unei libertăți de asimilare și apreciere axiologică a operei de artă. Este nevoie de produsul unei sedimentări informaționale, de cultivarea sistematică prin studiu și disciplină, prin confruntări, experiențe, observații și comparații etc. În acest caz nu se va oscila între valoare și non-valoare, ci se va realiza o disociere de nuanțe la același nivel valoric.

Se știe că, prin crearea unei picturi, artistul tinde să neghe caracterul absolut al spațiului. De aceea receptorul nu are să descopere ceva concret, ci, mai degrabă, să dezvolte facultăți active de reprezentare, precum și să construiască un univers pe două planuri distincte: perceptiv și reprezentativ. Însă această relație nu este aceeași în cazul creării-receptării oricărei opere de artă plastică. Astfel, cele două tipuri distincte de pictură, *tradițională* și *modernă* (cf. 5), sînt receptate

diferit. Ambele realizează un apel, însă pictura modernă vine cu o pretenție la existență mai insistentă. Oricum, și în acest caz, receptorul rămîne să gîndească în acțiuni, în imagini, să oscileze între adaptarea eului la comunicarea pro-pusă - și invers - stăpînind în final anumite scheme reprezentative.

O pictură ne oferă posibilitatea de a concepe o lume lipsită de mărime fixă, în care obiectele sînt plasate și deplasate numai în raport cu creatorul și receptorul.

Astfel, receptorului i se oferă posibilitatea să abordeze problema „adevărului” dimensiuni, celei relative, nu fixe; să descopere o măsură raportată la o scară abstractă de dimensiuni, cu posibilitatea de a varia relațiile aparente de măsură dintre lucruri.

Putem deci afirma că procesul de receptare creativă presupune o cucerire a inteligenței abstracte și imaginative, cu posibilitatea de a crea un univers reprezentativ, care poate fi ordonat în funcție de un sistem de măsură închis (cadrul pînzei, de exemplu), cu posibilitatea unei exprimări adecvate a abstractului prin concret, și invers, și posedarea unui

limbaj simbolic, adică posibilitatea distincției bazate nu doar pe esență, dar și pe analiză.

Receptarea presupune un act de participare și se realizează prin intermediul selecției, sintezei și analizei, ca modalități specifice de reducere a supraofertei informaționale.

Orice operă de artă solicită libertate, iar receptarea creativă în cadrul unui proces estetic comunicativ scoate în evidență structura și gradul de dezvoltare a mecanismului intelectual al oricărei personalități.

Cele cîteva caracteristici esențiale ale artei / receptorului și creației / receptării operei de artă dezvăluie caracterul implicat de „spațiu al libertății”, pe care acestea le creează – valori deosebit de importante nu numai în descoperirea esenței educației artistic-estetice în general și a celei artistico-plastice în special, ci și pentru complementarea dinspre artistic și estetic a conceptului modern de educație, a cărei esență o reprezintă idealul uman al contemporaneității – *libertatea umană*.

Referințe:

1. Berger, R., *Artă și comunicare*. București, Editura Meridiane, 1976.
2. Jauss H. R., *Experiență estetică și hermeneutică literară*. București, Editura Univers, 1983.
3. Mașek, V., *Arta - o ipostază a libertății*. București, Editura Univers, 1977.

6 iunie, 2006

Recenzenți: *Eleonora Barbas*, doctor în studiul artelor, conferențiar universitar,
Alexandru Vatavu, doctor în pedagogie, conferențiar universitar